

Organizacija za europsku sigurnost i suradnju
Misija u Republici Hrvatskoj
Glavni ured

18. prosinca 2006. godine

Okrugli stol

*Provedba članka 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina:
Prijam u službu u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne
samouprave*

Sažetak rasprave

Pregled

Okrugli stol o provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (UZNM) vezano uz prijam u službu nacionalnih manjina u upravna tijela jedinica lokalne i područne samouprave održan je u Saboru 27. studenog 2006. godine. Suorganizatori okruglog stola bili su Odbor za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora, Središnji državni ured za upravu i Misija OEES-a u Republici Hrvatskoj. Na okruglom stolu koji je održan na četvrtu obljetnicu usvajanja UZNM-a, okupilo se 50 sudionika; predstavnici jedinica lokalne i područne samouprave, predstavnici Vijeća nacionalnih manjina, saborski zastupnici te Središnji državni ured za upravu i druga vladina tijela. Ostali sudionici bili su pučki pravobranitelj, predstavnici civilnog društva i međunarodnih organizacija i predstavnik Visokog povjerenika OEES-a za nacionalne manjine.

Okrugli stol je organiziran kao nastavak Konferencije OEES-a iz listopada 2005. godine pod nazivom „Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina: Tri godine kasnije (2002-2005)“, tijekom koje je utvrđeno kako se kasni s primjenom jamstva sadržanog u članku 22. o prijemu manjina u službu u državnu i lokalnu upravu i sudstvo kao jednim od aspekata UZNM-a.¹ Cilj okruglog stola bio je zabilježiti

¹ Članak 22. UZNM-a osigurava sljedeće:

1) U jedinici lokalne samouprave i jedinici područne (regionalne) samouprave (u daljnjem tekstu: jedinica samouprave) u kojoj se prema odredbama ovog Ustavnog zakona treba osigurati razmjerna zastupljenost članova njenog predstavničkog tijela iz reda pripadnika nacionalnih manjina osigurava se zastupljenost predstavnika nacionalne manjine u njenom izvršnom tijelu.

(2) Pripadnicima nacionalnih manjina osigurava se zastupljenost u tijelima državne uprave i pravosuđnim tijelima sukladno odredbama posebnog zakona, vodeći računa o sudjelovanju pripadnika nacionalnih manjina u ukupnom stanovništvu na razini na kojoj je ustrojeno tijelo državne uprave ili pravosuđno tijelo i stečenim pravima.

(3) Pripadnicima nacionalnih manjina osigurava se zastupljenost u tijelima uprave jedinica samouprave sukladno odredbama posebnog zakona kojim se uređuje lokalna i područna (regionalna) samouprava i sukladno stečenim pravima.

(4) U popunjavanju mjesta iz stavka 2. i 3. ovoga članka, prednost pod istim uvjetima imaju predstavnici nacionalnih manjina.

napredak i osigurati forum za raspravu o zakonskim i praktičnim pitanjima koja se odnose na primjenu članka 22. (3), uključujući izradu planova za prijam u službu kao što je to propisano posebnim zakonom usvojenim koncem 2005. godine.² Dodatni važan napredak desio se u listopadu 2006. godine usvajanjem Vladine Uredbe kojom se uređuje centralizirani registar državnih službenika, uključujući informacije o nacionalnom podrijetlu koje su korisne u provedbi UZNM-a.

Namjera okruglog stola bila je usredotočiti posebnu pozornost na pitanja poput kako se ovlasti nadzora nad jedinicama lokalne i područne samouprave koje, su Središnjem državnom uredu za upravu dodijeljene zakonom, odražavaju na provedbu UZNM-a, kako i kada se tijekom postupka prijama u službu pripadnici manjina mogu pozvati na svoje nacionalno podrijetlo, na dragovoljno izjašnjavanje o manjinskom statusu kao i kako primjenjivati pravo na prioritet prilikom prijama u službu pod jednakim uvjetima.

Člankom 22.(3) UZNM-a propisano je kako se nacionalnim manjinama „osigurava zastupljenost“ u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne samouprave, pri čemu će se ostvarivanje tog prava detaljno urediti drugim zakonskim propisima. Takvim posebnim zakonskim propisom – člankom 20. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o jedinicama lokalne i područne samouprave – ograničava se primjena prava sadržanog u članku 22. (3) na općine i županije u kojima je udio nacionalne manjine u pučanstvu 15% odnosno 5%, iako takvog ograničenja nema u UZNM-u. To se odnosi na one lokalitete u kojima nacionalne manjine imaju pravo na razmjernu zastupljenost u izabranim tijelima izvršne vlasti kao što je propisano člancima 20. (3), (4) i 22. (1) UZNM-a. Slično praksi na lokalnim i područnim izborima, Središnji državni ured za upravu koristi popis stanovništva iz 2001. godine kao osnovu za utvrđivanje onih lokaliteta u kojima je tim uvjetima udovoljeno. Međutim, članak 20. (7) UZNM-a predviđa ažuriranje popisa stanovništva prema najnovijim popisima birača. Time je očito kako je reforma zakonodavstva i prakse koja se odnosi na popise birača povezana s punom provedbom nekoliko jamstava sadržanih u UZNM-u.

Uvodna obraćanja

² Člankom 20. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o lokalnoj i područnoj samoupravi uvodi se novi članak 56.a kojim se propisuje sljedeće:

Pripadnicima nacionalnih manjina koji sukladno odredbama članka 20. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, (»Narodne novine«, br. 155/02.) imaju pravo na razmjernu zastupljenost u predstavničkim tijelima jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, imaju pravo na zastupljenost u izvršnim i upravnim tijelima tih jedinica.

Poglavarstvo jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave planom prijama u službu utvrđuju popunjenost upravnih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i planira zapošljavanje potrebnog broja pripadnika nacionalnih manjina radi ostvarivanja zastupljenosti sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina iz stavka 1. ovoga članka.

Kada pripadnici nacionalnih manjina iz stavka 1. ovoga članka podnose prijavu na natječaj za prijam u službu, imaju se pravo pozvati na ostvarivanje prava koja im pripadaju sukladno odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave iz stavka 1. ovoga članka dužne su politiku upošljavanja novih službenika, odnosno službenika koji se primaju na upražnjena radna mjesta provoditi na način koji će osigurati poštivanje prava pripadnicima nacionalnih manjina, sukladno odredbi članka 22. stavka 4. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

Uvodna obraćanja održali su voditelj Misije OEES-a u Republici Hrvatskoj, veleposlanik Jorgea Fuentes, dopredsjednik Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog Sabora, Ratko Gajica, te državni tajnik Središnjeg državnog ureda za upravu, Antun Palarić.

Veleposlanik Fuentes naglasio je važnost pune provedbe jamstava za upošljavanje nacionalnih manjina u javnim službama. Naglasio je važnost rješavanja preostalih izazova u provedbi UZNM-a putem zajedničkih rasprava onih koji su usvojili Zakon u Saboru, lokalnih dužnosnika odgovornih za njegovu provedbu i središnjih vlasti koje su odgovorne za nadzor nad provedbom.

G. Gajica je naglasio kako je važnost UZNM-a iskazana i činjenicom da je Odbor bio jedan od sponzora okruglog stola. Zamijetio je kako je UZNM usvojen kako bi se osigurala jednakost nacionalnih manjina. Zaključio je kako će daljnjim razvojem civilnog društva prava manjina biti zaštićena na odgovarajući način, čime će se znatno smanjiti potreba za posebnim zakonima poput UZNM-a.

G. Palarić izrazio je dobrodošlicu sudionicima, dodavši kako sudjelovanje lokalnih i područnih dužnosnika jamči kako će nakon okruglog stola doći do pomaka u primjeni članka 22. UZNM-a, uključujući izradu naputaka ili možda izmjene i dopune mjerodavnih zakona.

Pravni okvir i primjenjivi standardi

U svom uvodnom izlaganju o zakonskom okviru i primjenjivim standardima, g. Palarić je naglasio napredak u manjinskoj politici od početka devedesetih. Istaknuo je napore Vlade u provedbi UZNM-a postizanjem političke zastupljenosti manjina, naglašavajući kako je ažuriranje popisa birača (kako bi što točnije održavali broj birača, uključujući birače pripadnike nacionalnih manjina) važno zbog osiguranja odgovarajuće zastupljenosti u izabranim tijelima kao i u lokalnoj upravi. Naveo je kako su izmjene i dopune Zakona o jedinicama lokalne i područne samouprave usvojene na zahtjev Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora.

Statistički podaci o manjinskim zaposlenicima. G. Palarić naveo je kako je SDUU prikupio informacije o razinama upošljavanja manjina u lokalnoj upravi koje će biti uključene u sljedeće godišnje izvješće o provedbi UZNM-a koje će Vlada uputiti Saboru. Vezano uz dostupnost statističkih podataka u svrhu izrade planova za prijam u službu, g. Palarić je spomenuo usvajanje Vladine Uredbe koje se odnosi na Središnji registar državnih službenika, koja će sadržavati osobne podatke državnih službenika, uključujući njihovo nacionalno podrijetlo.

Nadzor od strane Središnjeg državnog ureda za upravu. G. Palarić je izjavio kako iako je puna provedba UZNM-a poželjna, ovlasti SDUU-a ograničene su i ured mora poštovati ustavom zajamčenu neovisnost jedinica lokalne i područne samouprave. G. Palarić je naveo kako je provedba UZNM-a poseban izazov za mnoge male jedinice lokalne samouprave. Izjavio je kako je UZNM proveden 100% u izabranim tijelima, 80% u izvršnim tijelima (kroz politička imenovanja) te više od 50% u upravnim tijelima jedinica lokalne i područne samouprave. Naveo je kako razmatranje pružanja prednosti manjinama prema UZNM-u priliči u situacijama kada se popunjavaju radna mjesta upražnjena nakon odlaska uposlenika ili otvaranja novih radnih mjesta ako

kandidat za radno mjesto koji je pripadnik manjine udovoljava uvjetima za rad na tom mjestu i ima jednake ili bolje kvalifikacije od kandidata koji je hrvatske nacionalnosti. G. Palarić je također naveo kako Vlada priprema Središnji plan za prijam u službu za državnu upravu, uključujući one aspekte koji se odnose na ciljeve glede zapošljavanja manjina za 2007. godinu. Izjavio je kako državna tijela nemaju pravo pitati kandidata za njegovu/njezino nacionalno podrijetlo, komentirajući kako manjine imaju pravo izmijeniti svoj deklarirani status.

Kao odgovor na pitanje o opsegu nadzornih ovlasti SDUU-a u svezi s donošenjem planova jedinica lokalne samouprave za prijam u službu, g. Palarić naznačio je kako je nejasno može li SDUU sankcionirati lokalne vlasti zbog toga što ništa ne poduzimaju, naglasivši kako SDUU obično reagira samo onda kada lokalne vlasti poduzmu aktivnost za koju se ocijeni kako je neprimjerena ili nezakonita. Priznajući kako pojedine lokalne vlasti još uvijek nisu donijele planove za prijam u službu, g. Palarić je ustvrdio kako je nejasno ima li SDUU ovlasti osigurati donošenje takvih planova, iako bi se SDUU mogao raspitati o tome.

Gđa. Miroslava Nina Mišković, voditeljica Odjela za nadzor i suradnju s lokalnom i područnom samoupravom SDUU-a pružila je informacije o pravnom okviru, primijetivši kako jedinice lokalne i područne samouprave trebaju izraditi planove za prijam u službu. Posebno je istakla potrebu za poštivanjem autonomije lokalnih vlasti od strane središnje vlasti te potvrdila njihova proračunska ograničenja. Primijetila je kako je, na osnovi podataka dostavljenih SDUU-u od strane lokalnih dužnosnika, ostvaren značajan napredak u provedbi članka 22. Pružila je i statističke podatke o broju pripadnika manjina zaposlenih u upravnim tijelima pojedinih jedinica lokalne i područne samouprave od kojih se zahtijeva udovoljavanje jamstvima sadržanima u UZNM-u. Kako bi ostavila vremena za raspravu, Misija OEES-a u Republici Hrvatskoj zatražila je da se statistički podaci dostave u pisanom obliku da bi se mogli proslijediti svim sudionicima. U svezi s pitanjem nadzora kojeg provodi SDUU, gđa. Mišković je rekla kako lokalne vlasti trebaju proslijediti sve lokalne statute županijskim uredima za državnu upravu. Rekla je kako nije upoznata s time je li bilo koji od statuta bio mijenjan.

Lokalne perspektive: Postignuća i izazovi

Gradonačelnica Knina, Josipa Rimac, predložila je podatke o aktivnostima dužnosnika u Kninu koje se odnose na provedbu UZNM-a kao i o ostalim pitanjima vezanim uz manjine, uključujući povratak. Komentirala je kako je suradnja između lokalnih vlasti i predstavnika nacionalnih manjina važna za provedbu jamstava o zapošljavanju. Gradonačelnica je ukazala na to kako je Knin usvojio statut u svezi s pitanjem zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina. Izjavila je kako su nacionalne manjine uključene u proces izglasavanja proračuna. Također je izjavila kako je „suživot“ važan za opstanak na području Knina. Gradonačelnica je naznačila kako, po njenom mišljenju, osobe koje se javljaju na natječaj za posao prvenstveno moraju biti kvalificirane a tek potom se može razmotriti status pripadnika manjine. Gđa. Rimac je izjavila kako poboljšana gospodarska situacija povećava mogućnosti zapošljavanja za sve, uključujući nacionalne manjine. Gradonačelnica Rimac također je izvijestila o tome kako postoje zaposlenici pripadnici nacionalnih manjina u gradskim ustanovama, poput vatrogasne brigade, vrtića te javnih službi, kao i u školama i bolnicama.

Rasprava

Nakon izlaganja, došlo je do razmjene mišljenja između sudionika u kojima su se naglasili pojedini aspekti provedbe članka 22. u kontekstu prijama u službu u jedinicama lokalne i područne samouprave. Nije postignuta suglasnost oko posebnih preporuka ili mjera s kojima je potrebno nastaviti. Neki sudionici dotakli su se srodnih tema poput potrebe za provedbom jamstava sadržanih u UZNM-u pri zapošljavanju nacionalnih manjina u državnoj upravi i pravosuđu, pri čemu su neki lokalni dužnosnici izrazili zanimanje za broj pripadnika nacionalnih manjina zaposlenih u državnoj upravi u njihovoj zemlji. Drugi su se dotakli pitanja ažuriranja popisa birača, uključujući određivanje birača pripadnika nacionalnih manjina. S oba ova pitanja bavit će se posebni okrugli stolovi koje će organizirati Misija OEES-a u Republici Hrvatskoj.

Neki predstavnici nacionalnih manjina naglasili su činjenicu kako su osobe koje su se javljale na natječaj za posao, a pripadnici su nacionalnih manjina, imale mogućnost bez poteškoća pozvati se na prioritet pri zapošljavanju tijekom procesa odabira. Međutim, primijećeno je kako je, nakon što se osoba koja se javi za posao pozove na prioritet u skladu s UZNM-om, važno osigurati da lokalni dužnosnici pravilno razmotre prioritet pri donošenju odluke o tome koga će zaposliti. Neki sudionici zatražili su dodatne informacije o posebnim mjerama potrebnima za provedbu toga jamstva. I dok su neki predstavnici komentirali kako bi posebnu pozornost trebalo posvetiti zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina na mjestima vježbenika, drugi su zamijetili kako osiguranje odgovarajuće manjinske zastupljenosti u radnim tijelima lokalnih vlasti treba značiti zastupljenost na svim razinama odgovornosti, ne samo na najnižoj razini ili na manje odgovornim položajima. Neki sudionici također su se raspravljali kako pripadnici nacionalnih manjina mogu saznati za slobodna radna mjesta u lokalnim i područnim tijelima vlasti. Neki predstavnici nacionalnih manjina predložili su da bi vijeća nacionalnih manjina trebala uložiti veće napore u obavješćavanje pripadnika nacionalnih manjina o pravima koja se odnose na zapošljavanje manjina.

Lokalni i područni dužnosnici pružili su informacije o koracima poduzetim u provedbi UZNM-a do sada, njihovoj suradnji s predstavnicima nacionalnih manjina te problemima koji se odnose na provedbu. Jedan lokalni dužnosnik okarakterizirao je tri oblika odnosa između nacionalnih manjina i vlasti na lokalnoj razini:

- politički sporazum između političkih stranaka, npr. u Kninu;
- provedba UZNM-a i zakona koji štite manjine u dobrom ozračju, npr. u Istri;
- određeni oblik komunikacije između nacionalnih manjina i lokalnih vlasti, ali uz ograničenu suradnju;

te je zaključio kako je, četiri godine nakon usvajanja UZNM-a, potrebna i nacionalna strategija.

Neki lokalni dužnosnici naveli su kako im je potrebno sustavno rješenje središnje vlasti da bi se provelo jamstvo zapošljavanja s obzirom na činjenicu kako je zapošljavanje povezano sa cjelokupnom općom gospodarskom situacijom. Jedan lokalni dužnosnik upitao je kako izvršiti prioritet među osobama koje su se javile na natječaj za posao od kojih svaki ima prioritet prema zakonu, npr. pripadnik nacionalne manjine i branitelj iz Domovinskog rata. Neki lokalni dužnosnici uočili su kako je razvitak planova prijama u službu povezan s godišnjim proračunom te ga je potrebno uskladiti s izradom proračuna. Ostali su uočili kako nisu sve nacionalne manjine

odlučile izjasniti se o svom statusu pripadnika nacionalnih manjina kako bi se mogle pozvati na prioritet pri zapošljavanju. Jedan dužnosnik primijetio je kako se provedba ne može dogoditi preko noći te kako se UZNM može provesti samo uz zapošljavanje dodatne radne snage. Jedan lokalni dužnosnik izrazio je zabrinutost kako međunarodna zajednica ima pogrešnu predodžbu o situaciji kada je riječ o zapošljavanju nacionalnih manjina te gleda na situaciju u goreu svjetlu nego što to ona doista jest.

Pučki pravobranitelj, Jurica Malčić, primijetio je kako se njegov ured susreo s pitanjima koja se odnose na provedbu jamstva pri zapošljavanju nacionalnih manjina kako slijedi:

- pojedinačni predmeti pripadnika nacionalnih manjina koji su se pokušali pozvati na jamstvo prioriteta pri zapošljavanju kada su se javljali na oglas za slobodno radno mjesto;
- tijekom svojih radnih posjeta različitim županijama, ovo pitanje se postavilo u razgovorima s vijećima nacionalnih manjina te s lokalnim i područnim dužnosnicima;
- u godišnjim izvješćima pučkog pravobranitelja Saboru za 2004. i 2005. godinu.

Pučki pravobranitelj je primijetio kako je u svoja dva posljednja godišnja izvješća, kao i tijekom svojih radnih posjeta, upozoravao na neprovođenje jamstva o zapošljavanju nacionalnih manjina. Utvrdivši kako je među sudionicima bilo lokalnih dužnosnika kao i predstavnika SDUU-a, g. Malčić je ukazao na to kako se u početku postavilo pitanje može li se UZNM izravno provesti. Naznačio je kako su se, iako je očekivao da će se Ustavni zakon izravno provoditi, pojavili problemi te je bilo potrebno usvojiti dodatne posebne zakone kako bi se olakšala primjena UZNM-a, što je dovelo do odgoda. Primijetio je kako se tijekom okruglog stola vodila poduža rasprava o potrebi postojanja političke volje za provedbu jamstva pri zapošljavanju sadržanog u UZNM-u. Po njegovom mišljenju, politička volja je potrebna pri usvajanju zakona; nakon što je UZNM usvojen, više nema mjesta za političku volju, zakon se mora provesti.

Pučki pravobranitelj je primijetio je kako Vladina godišnja izvješća o provedbi UZNM-a sadrže malo konkretnih podataka o članku 22. Naznačio je kako su statistički podaci dostavljeni od SDUU-a tijekom okruglog stola neophodna polazna točka za raspravu o provedbi za koju je bilo poželjno da se mogla dobiti prije samog okruglog stola te kako je zainteresiran da uključi te statističke podatke u svoje sljedeće godišnje izvješće Saboru. Također je uočio kako je SDUU očigledno preopterećen širokim opsegom odgovornosti te je predložio restrukturiranje SDUU-a naglasivši njegovu važnu nadzornu ulogu u svezi s radom jedinica lokalne i područne samouprave.

Zamjenik predsjednika Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora, g. Gajica, izjavio je kako je primjena članka 22. važna za dobrobit kako nacionalnih manjina, tako i društva u cjelini. Ukazao je na tri različita konteksta – pravni, politički i društveni – u kojima se UZNM provodi. Kada je riječ o pravnom kontekstu, rekao je kako se zakon može izravno provesti uz postojanje dovoljno visoke razine volje. U onoj mjeri u kojoj je potrebno usvojiti dodatne provedbene zakonske propise, provedba jamstava sadržanih u UZNM-u bit će još više odgođena.

Kada je riječ o političkom kontekstu, naveo je primjere u kojima vjeruje da su vlasti propustile prigodu poslati pozitivnu poruku upošljavanjem kandidata pripadnika nacionalnih manjina. U svezi s društvenim kontekstom, g. Gajica je uočio potrebu da se prebrode dugotrajne ogorčenosti među pripadnicima nacionalnih manjina, uključujući njihov položaj kao takmaca za imovinu i posao.

Predstavnik Izaslanstva Europske komisije u Republici Hrvatskoj naglasio je važnost provedbe UZNM-a i razvitak nediskriminirajuće politike koja predstavlja dio Poglavlja 19. pravne stečevine EU u sklopu procesa približavanja EU. Izjavio je kako je provedba UZNM-a važna ne samo zbog svog sadržaja, već i stoga jer je važno da se nakon usvajanja zakona oni u potpunosti provode. U svom izvješću za 2006. godinu, EK je uočila ograničen napredak u provedbi UZNM-a, s konkretnim nedostacima koji i dalje postoje. Primijetio je kako ne bi bilo poželjno ukoliko bi izvješće za 2007. godinu sadržavalo iste nedostatke. Zaključio je kako nisu samo lokalni dužnosnici ti koji trebaju poduzeti neophodne korake kako bi se napredovalo, već i središnja vlast.

Zaključci

Završnu riječ imali su voditelj SDUU-a, zamjenik predsjednika saborskog Odbora te voditelj Misije OESS-a u Republici Hrvatskoj.

G. Palarić osvrnuo se na različita gledišta iznesena od strane sudionika u svezi sa statusom provedbe, izjavivši kako Vlada aktivno radi na provedbi te je započela sa svim normativnim mjerama, uključujući donošenje novih zakona i uspostavu registra državnih službenika. U svezi sa Središnjim planom prijama u službu za državnu upravu naznačio je kako će se to pitanje riješiti u 2007. te kako je u 2006. godini značajan napredak evidentan u provedbi UZNM-a u državnoj upravi. Zaključio je rekavši kako je uvjeren da je UZNM u najvećoj mjeri proveden, a tamo gdje to nije slučaj, to je bilo uslijed nedostatka slobodnih radnih mjesta.

G. Gajica složio se kako je ostvaren pomak u provedbi, no izrazio je mišljenje kako je napredak sporiji od mogućeg. Primijetio je kako su potrebne nastavne mjere kako bi se krenulo naprijed, unatoč tomu što su rasprave za okruglim stolom korisne.

G. Fuentes je komentirao cijeli niz iznesenih različitih gledišta, složivši se kako se za okruglim stolom ne mogu iznaći sva rješenja te kako je potrebno poduzeti dodatne korake ne bi li se problemi utvrdili, izradile preporuke te krenulo s provedbom. Složio se kako to više nije pitanje političke volje već potrebe za provedbom usvojenih zakonskih propisa. Zaključio je kako je potrebno pokazati napredak u nadolazećem razdoblju te kako bi bilo nepoželjno da prođe još jedna godina bez iskazanog većeg napretka u provedbi.